

**VILNIAUS LIETUVIŲ NAMAI
UŽSIENIO LIETUVIŲ ŠVIETIMO CENTRAS**

TYRIMAS

**UŽSIENIO LIETUVIŲ KILMĖS STUDENTŲ, STUDIJUOJANČIŲ LIETUVOS
AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE ADAPTACIJA LIETUVOJE**

Ataskaita

Tyrimas atliktas
Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu

Vilnius, 2012

Turinys

Pratarmė	3
I. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose.....	6
Priėmimas	6
Konkursinės eilės sudarymas.....	8
Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių studijų Lietuvos aukštosiose mokyklose finansavimo galimybės.....	9
II. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių, studijuojančių arba jau baigusių studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose, apklausa.....	13
Bendra informacija apie respondentus	13
Užsienio lietuvių kilmės studentų veiksmi po studijų Lietuvoje baigimo.....	15
Užsienio lietuvių kilmės studentų adaptacijos Lietuvoje problemos.....	20
Užsienio lietuvių kilmės studentų pasiūlymai dėl adaptacijos gerinimo.....	22
Išvados ir rekomendacijos	27
Lentelių ir paveikslų sąrašas	29
Šaltinių sąrašas	30
Priedas 1. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių apklausos anketa.....	31

Pratarmė

Išėivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių pritraukimas studijuoti Lietuvos aukštosiose mokyklose – tai viena iš priemonių, siekiant skatinti grįžtamąją migraciją į Lietuvos valstybę. Grįžtamosios migracijos skatinimo poreikis atsirado dėl didėjančių migracijos iš Lietuvos mąstų. Istorinės aplinkybės nulėmė tai, kad apie 1 mln. lietuvių šiuo metu gyvena už Lietuvos ribų. Vieni iš jų yra ekonominiai migrantai, kurie daugiausia išvažiuoja į Europos Sąjungos valstybes arba kitas aukštu gyvenimo lygiu garsėjančias šalis, kiti dėl įvairių aplinkybių atsidūrė buvusiose Sovietų Sąjungos šalyse. Taip pat dalis lietuvių gyvena Lietuvos etninių žemių teritorijose Baltarusijoje, Lenkijoje. Tokių būdu lietuvių bendruomenės susiformavo Airijoje, Anglijoje, Baltarusijoje, Brazilijoje, Estijoje, Gruzijoje, Italijoje, JAV, Kazachijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Moldovoje, Rusijoje, Ukrainoje, Vokietijoje ir t.t. Natūralu, kad dalis šių bendruomenių narių nori grįžti į Lietuvą. Lietuvos valdžia sudaro palankias sąlygas užsienyje gimusiems ar ilgesnį laiką gyvenusiems lietuviams mokytis šalyje, tokiu būdu dar labiau motyvuodama juos grįžti į Lietuvą. Įvairios programos siekia palengvinti atvykusių užsienio lietuvių adaptaciją šalyje bei užtikrinti tinkamą jų mokymosi lygį visose pakopose: apimant kaip vidurinį taip ir aukštąjį išsilavinimą.

Užsienio lietuvių švietimo centras, vykdydamas Švietimo ir mokslo ministerijos pavedimą, 2012 metais atliko lietuvių kilmės užsieniečių studijų patirties Lietuvoje tyrimą, kurio **tikslas** išsiaiškinti:

- a) Kaip vyksta užsienio lietuvių kilmės studentų adaptacija Lietuvoje, su kokiomis pagrindinėmis problemomis jie susiduria studijų metu;
- b) Kokia yra užsienio lietuvių kilmės studentų motyvacija likti po studijų baigimo Lietuvoje, kokie veiksniai galėtų įtakoti jų sprendimą.

Šiam tikslui pasiekti buvo keliami sekantys **uždaviniai**:

1. Išsiaiškinti su kokiais sunkumais susiduria užsienio lietuvių kilmės studentai, šiuo metu studijuojantys ar jau baigę studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose;
2. sužinoti, kokie yra užsienio lietuvių studentų planai po studijų baigimo;

3. sužinoti, ką šiuo metu veikia užsienio lietuviai, baigę studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose;
4. išsiaiškinti, kokie veiksniai įtakoja užsienio lietuvių kilmės studentus priimti sprendimą išvykti po studijų baigimo iš Lietuvos.

Tokio pobūdžio tyrimas atliekamas pirmą kartą, tačiau galima rasti tyrimus susijusius su užsienio lietuvių grįžtamąja migracija bei studijomis. Pavyzdžiui, 2008 metais VŠĮ Užsienio lietuvių rėmimo centro užsakymu VŠĮ Pilietinio ugdymo institutas atliko tyrimą „Užsienyje gyvenančių lietuvių studijos šalies aukštosiose mokyklose“, kurio tikslas buvo išanalizuoti užsienio lietuvių studijų šalies aukštosiose mokyklose pasiskirstymą 2005-2008 m.m.

Tais pačiais metais socialinių tyrimų institutas vykdė tyrimą „Grįžtamoji migracija“, kurio duomenys buvo panaudoti 2009 metais Vilniuje parengtoje mokslo studijoje „Grįžtamoji migracija: teorinės įžvalgos ir situacija Lietuvoje“ (aut. Dr. Audra Sipavičienė, Dr. Vladas Gaidys, Margarita Dobrynina)¹.

2008 metais VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliko tyrimą „Ekonominės migracijos reguliavimo strategijos efektyvumo įvertinimas“, kuriame taip pat aptariami grįžtamosios migracijos klausimai.²

Tyrimo eiga ir metodai.

Tyrimui atlikti buvo taikytas standartizuoto tipo anoniminės anketinės apklausos metodas. Apklausa – vienas iš labiausiai paplitusių metodų, leidžianti patvirtinti arba paneigti intuityvias idėjas apie žmogaus elgesį, bei greitai ir patogiai gauti tikslią informaciją iš respondentų.

- 2012 metų sausio m. buvo parengtas klausimynas ir pateiktas Švietimo ir mokslo ministerijos specialistams. Gavus jų pastabas, klausimynas (Žr. Priedą 1) buvo pakoreguotas ir išplatintas užsienio lietuviams. Sudarant klausimyną buvo pasirinkti kaip uždari (ir pusiau uždari), taip ir atviri

¹ <http://www.emn.lt/uploads/documents/knygamin.pdf>

² <http://www.vpvi.lt/assets/Uploads/I-EMRS-efektyvumo-vertinimas-VPVI-2009.pdf>

klausimai, kas leidžia ne tik nustatyti tam tikras tendencijas, bet ir išsiaiškinti asmenines respondentų patirtis, pamatyti skirtumus. Tiriamos temos specifika lėmė tai, kad respondentai buvo atrinkti taikant tikslią atranką. Atrankai buvo naudojamosi Valstybinio studijų fondo studentų, teikiančių paraišką pašalpom gauti sąrašais, Lietuvos aukštųjų mokyklų duomenimis apie studijuojančius užsienio lietuvius bei Užsienio lietuvių rėmimo centro ankstesnių metų studentų sąrašais, dabar esančiais Užsienio lietuvių švietimo centro archyvuose. Taip pat respondentų atrankai buvo naudojamas „sniego gniūžtės“ metodas, leidžiantis pasinaudojant asmeniniais kanalais pritraukti daugiau tikslinių respondentų.

- 2012 metų kovo – liepos mėn. apklausos anketa buvo išplatinta tarp užsienio lietuvių kilmės studentų. 2012 m. rugsėjo–spalio mėn. ji buvo patalpinta Užsienio lietuvių studentų klubo puslapyje socialiniame tinkle Facebook bei išsiųsta naujai įstojušioms užsienio lietuvių kilmės studentams (pagal Valstybinio studijų fondo studentų kontaktų sąrašą.)
- 2012 metų spalio – gruodžio mėn. buvo daroma anketinės apklausos duomenų analizė bei rengiama ataskaita.

Tyrimo imtis. Per visą tyrimo laikotarpį buvo gauta 130 užpildytų anketų.

Ši ataskaita susideda iš dviejų pagrindinių dalių. Pirmojoje dalyje aptariamos užsieniečių, įgijusių išsilavinimą užsienyje priėmimo į Lietuvos aukštąsias mokyklas sąlygos bei programos, gerinančios jų adaptaciją Lietuvoje. Antroje dalyje aptariami jų veiksmi po studijų Lietuvoje bei problemos, su kuriomis susiduria užsienio lietuvių kilmės studentai studijų Lietuvoje metu. Taip pat pateikiami pačių užsienio lietuvių pasiūlymai adaptacijos gerinimui.

I. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose

Priėmimas

Šio metu užsienio lietuvių priėmimą į Lietuvos aukštąsias mokyklas reglamentuoja 2012 m. kovo 28 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-551 patvirtintas „**Užsienio šalių institucijose išsilavinimą įgijusių asmenų konkuravimo dėl priėmimo į Valstybės finansuojamas studijų vietas tvarkos aprašas**“ (Žin., 2012, Nr. 41-2002; Nr. 68-3499). Jame išvardinti asmenys, kurie gali būti priimami konkurso būdu į valstybės finansuojamas studijų vietas Lietuvos aukštosiose mokyklose. Tarp jų – išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių vaikai, vaikaičiai ir provaikaičiai, pateikę lietuvių bendruomenės toje šalyje, iš kurios atvyko, pažymą, patvirtinančią lietuvių kilmę. Taip pat nurodyta, kad šie asmenys, norint studijuoti Lietuvos aukštosiose mokyklose privalo gauti savo įgyto užsienio šalyje išsilavinimo pripažinimą. Įgyto išsilavinimo pripažinimas atliekamas remiantis „**Išsilavinimo ir kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu ir įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, pripažinimo tvarkos aprašu**“, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. vasario 29 d. nutarimu Nr.212 (Žin., 2012, Nr.29-1290). Šis reikalavimas netaikomas asmenims, baigusiems mokyklas, veikiančias pagal konvenciją, apibrėžiančią „**Europos mokyklų statutą**“ (Žin., 2004, Nr. 178-6583) ir įgijusiems Europos bakalaureato pažymėjimą. Vadovaujantis šio aprašu, Studijų kokybės vertinimo centras užsienio lietuviams, ketinantiems stoti į Lietuvos aukštąsias mokyklas nustato, ar jų užsienio šalių institucijose įgyta kvalifikacija yra lygiavertė Lietuvos Respublikos teikiamam viduriniam išsilavinimui ir išduoda sprendimą dėl užsienio kvalifikacijos akademinio pripažinimo. Taip pat Studijų kokybės vertinimo centras nustato mokomųjų dalykų, reikalingų geriausiai vidurinio ugdymo programą baigusiųjų eilei sudaryti ir konkursiniam balui apskaičiuoti, atitiktis Lietuvos bendrojo ugdymo mokomiesiems dalykams bei perveda pažymius į dešimtbalę ar šimtabalę vertinimo sistemą, išskyrus tuos atvejus, kai išsilavinimas įgytas pagal tarptautinio bakalaureato diplomo programą. Tokio asmens mokomųjų dalykų, reikalingų geriausiai vidurinio ugdymo programą baigusiųjų eilei sudaryti ir konkursiniam balui

apskaičiuoti, atitikmenis ir pažymų įvertinimus nustato Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliota institucija bendraujam priėmimui organizuoti.

Be to, stojančiajam gali tekti papildomai išlaikyti lietuvių kalbos įskaitą Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliotoje institucijoje jos nustatyta tvarka. Tai daroma tik tuo atveju, kai studijų programa, į kurią pretenduoja stojantysis, organizuojama lietuvių kalba ir jis negali dokumentais įrodyti lietuvių kalbos mokėjimo. Būtinai kalbos mokėjimo lygis pateiktas lentelėje 1.³

Lentelė 1. Būtinai Lietuvių kalbos mokėjimo lygis, stojant į Lietuvos aukštąsias mokyklas

Studijų sritis	Studijų kryptis	Būtinai žemiausias lietuvių kalbos mokėjimo lygis
Humanitarinių mokslų	Visos lietuvių filologijos studijų kryptys	C1
	Visos kitos studijų kryptys	B2
Socialinių mokslų	Informacijos paslaugos Viešieji ryšiai Leidyba Žurnalistika	C1
	Visos kitos studijų kryptys	B2
Menų	Teatras ir kinas Rašytinė kūryba	C1
	Visos kitos studijų kryptys	B2
Fizinių mokslų	Visos studijų kryptys	B2
Biomedicinos mokslų	Visos studijų kryptys	B2
Technologijos mokslų	Visos studijų kryptys	B2

³Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 kovo 28 d. įsakymas Nr. V-551 „Dėl užsienio šalių institucijose išsilavinimą įgijusių asmenų konkuravimo dėl priėmimo į valstybės finansuojamas studijų vietas tvarkos aprašo patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2012, Nr. 41-2002; Nr. 68-3499.

Visus dokumentus stojantieji patys ar per įgaliotą asmenį turi pateikti bet kuriai aukštajai mokyklai, kuri dalyvauja Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliotos institucijos organizuojamame bendrame priėmimo ir turi teisę registruoti prašymus ir dokumentus. Taip pat, jei aukštųjų mokyklų taisyklėse numatyti stojamieji egzaminai, išeiviai ir lietuvių kilmės užsieniečiai privalo juos išlaikyti.

Užsienio lietuviai, stojantys į antrosios ar trečiosios pakopos studijų programas taip pat savo įgyto išsilavinimo dokumentus turi pateikti Studijų kokybės vertinimo centrui. Jei įgytas užsienyje išsilavinimas pripažįstamas tinkamu, stojantysis kartu su aukštosiose mokyklos priėmimo taisyklėse numatytais dokumentais pateikia ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymo dėl užsienyje įgytos aukštojo mokslo kvalifikacijos pripažinimo kopiją. Kalbos, kuria vyks studijos, įskaitą stojantieji laiko toje aukštojoje mokykloje, kurioje bus vykdomos studijos.

Konkursinės eilės sudarymas

Pagal 2012 m. kovo 28 d. patvirtintą „**Užsienio šalių institucijose išsilavinimą įgijusių asmenų priėmimo į valstybės finansuojamas studijų vietas tvarkos aprašą**“, išeiviai ir lietuvių kilmės užsieniečiai dalyvauja bendrajame konkurse į valstybės finansuojamas studijų vietas kartu su Lietuvoje vidurinį išsilavinimą įgijusiais stojančiais. Tačiau išeivijai ir lietuvių kilmės užsieniečiams prie bendro konkursinio balo, apskaičiuojamo pagal „**Geriausiųjų eilės sudarymo tvarkos aprašą**“ pridedami 2 papildomi balai, o užsienio lietuvių mokyklų, kurių sąrašas pateikiamas minėtame tvarkos apraše, absolventams – dar 2 papildomi balai. Taip pat vadovaujantis 2012 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. V-700 „Dėl išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių vaikų, vaikaičių, provaikaičių studijų“, 2 papildomi balai pridedami ir Lietuvos bendrąjį ugdymą teikiančių mokyklų abiturientams – išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių vaikams, vaikaičiams, provaikaičiams, – kurie ne mažiau kaip trejus metus yra gyvenę užsienyje, o atvykę į Lietuvos Respubliką pradėjo mokytis ne ankstesnėje kaip devintoje (gimnazijos pirmoje) klasėje, jeigu jie Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliotai institucijai bendrajam priėmimui organizuoti pateikė tai patvirtinančius dokumentus. Užsienio lietuvių, kurių konkursinis balas, stojant į pirmosios pakopos ar vientisąsias universitetinės studijas bus

ne mažesnis kaip 12, o į kolegines studijas – ne mažesnis kaip 10, studijų kaina gali būti apmokama Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

Iki 2012 metų stojantieji į Lietuvos aukštąsias mokyklas į pagrindines ar vientisąsias studijas išeiviai ir lietuvių kilmės užsieniečiai buvo priimami konkurso būdu į jiems skirtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytas visiškai arba iš dalies valstybės biudžeto lėšomis finansuojamų studijų rezervines (kvotines) vietas. Priimamiems į šias vietas buvo sudaromos atskiros konkursinės eilės pagal konkursinius balus į kiekvieną studijų programą.

Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių studijų Lietuvos aukštosiose mokyklose finansavimo galimybės.

Paramos išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių studijoms Lietuvos aukštosiose mokyklose teikimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 25 d. įsakymu Nr. V-734 patvirtintas „**Valstybės paramos išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių vaikų, vaikaičių, provaikaičių studijoms Lietuvos aukštosiose mokyklose skyrimo tvarkos aprašas**“ (Žin., 2012, Nr. 51-2552). Jame nustatyta, kad šią paramą skiria ir administruoja Valstybinis studijų fondas.

Asmenys, pretenduojantys į finansavimą, turi būti priimti į pirmosios pakopos, vientisąsias arba antrosios pakopos studijas Lietuvos aukštojoje mokykloje; paskutinę sesiją išlaikę be akademinų skolų (šis punktas netaikomas pirmosios pakopos, vientisųjų arba antrosios pakopos studijų pirmojo semestro studentams ir studentams, pretenduojantiems gauti socialinę išmoką). Parama neskiriama studentams, studijuojantiems tų šalių, iš kurių jie yra atvykę, kalbas.

Išeivija ir lietuvių kilmės užsieniečiai gali gauti dviejų rūšių paramą – stipendiją ir socialinę išmoką. Stipendijos skiriamos vienam studijų semestru įskaitant atostogų laikotarpį, bet ne ilgiau kaip iki studijų pabaigos. Stipendijos išmokamos kas mėnesį iki to semestro pabaigos. Stipendijos didis – 3 bazinės socialinės išmokos dydžiai per mėnesį.

Socialinė išmoka yra vienkartinė, ji skiriama atsižvelgus į pretenduojančio gauti paramą asmens socialinę padėtį. Žemiau pateiktoje lentelėje 2 pateikti kriterijai socialinės išmokos gavimui bei nurodytas išmokos dydis nustatytas pagal šiuos kriterijus.⁴

Lentelė 2. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių, pretenduojančių į socialinę išmoką 2012 m., kriterijai

Studentų socialinė padėtis	Išmokos dydis, Lt
Studentai iki 26 metų (įskaitytinai), kurių tėvai (turėtas vienintelis iš tėvų) ar globėjai (rūpintojai) yra mirę	1100,00
Studentai iki 26 metų (įskaitytinai), kurių vienas iš tėvų ar globėjų (rūpintojų) yra miręs	900,00
Studentai iki 26 metų (įskaitytinai), kurių bent vienas iš tėvų ar globėjų (rūpintojų) yra neįgalus	800,00
Studentai iki 26 metų (įskaitytinai) iš daugiavaikių šeimų, kuriose ne mažiau kaip 3 nepilnamečiai vaikai ar suaugusieji iki 26 metų (įskaitytinai) mokosi (studijuoja) pagal formaliojo švietimo programas	700,00

Pagal iki 2012 metų balandžio 25 dienos galiojančią tvarką taip pat buvo skiriamos dviejų rūšių finansavimas – stipendija ir socialinė išmoka. Tačiau stipendijos buvo skirstomos atsižvelgiant į studijų rezultatus (žr. lentelę 3).

Lentelė 3. Studijų stipendijų pasiskirstymas pagal studijų rezultatus iki 2012 m.

⁴ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=423609&p_query=&p_tr2=2

Studijų sritis	Sesijos rezultatų vidurkis	Stipendijos dydis, Lt
Humanitariniai mokslai Meno studijos Socialiniai mokslai	9–10	400
	8–8,9	250
	7–7,9	200
	5–6,9	150
Biomedicinos mokslai Fiziniai mokslai Technologijų mokslai	9–10	400
	7–8,9	250
	6–6,9	200
	5–5,9	150

Iki 2010 metų pašalpų lietuvių kilmės užsieniečiams, studijuojantiems Lietuvos aukštosiose mokyklose mokėjimo ir atsiskaitymo už skirtas lėšas tvarka buvo reglamentuojama Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. ISAK-376 „**Pašalpų lietuvių kilmės užsieniečiams, studijuojantiems Lietuvos aukštosiose mokyklose, mokėjimo ir atsiskaitymo už skirtas lėšas tvarkos aprašu**“. Pašalpas administruavo ir skirstė Užsienio lietuvių rėmimo centras. Skiriama pašalpa taip pat buvo dviejų rūšių – socialinė ir studijų. Socialinė pašalpa buvo skirstoma pagal nustatytus kriterijus. Į ją pretenduoti turėjo teisę šie studentai:

- studentai, netekę vieno iš tėvų;
- studentai, kurių šeimos nariai neįgalūs;
- studentai iš daugiavaikių šeimų (4 vaikai ir daugiau);
- studentai iš daugiavaikių šeimų (3 vaikai ir daugiau);
- studentai, turintys raštišką bendruomenės ar kitos atitinkamos institucijos rekomendaciją.

Studijų pašalpa buvo skiriama I ir II pakopos studentams atsižvelgiant į studijų rezultatus priklausomai nuo studijų srities. II studijų pakopos studentams buvo skiriama mažesnė pašalpa nei I pakopos studentams.

Apibendrinant, galima pastebėti, kad bendra išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių priėmimo į Lietuvos aukštąsias mokyklas procedūra per paskutinius 5 metus iš esmės nepasikeitė. Tačiau yra svarbūs pasikeitimai išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių konkuravime dėl valstybės finansuojamų vietų stojant į pirmos pakopos ar vientisųjų studijų programas. Jeigu iki 2012 metų užsienio lietuviai stojo į rezervines (kvotines) vietas ir dėl to konkuravo tik tarpusavy, nuo 2012 metų jie konkuruoja su asmenimis, vidurinį išsilavinimą įgijusiais Lietuvoje, tačiau jiems pridedami papildomi balai, kas padidina jų galimybes įstoti į valstybės finansuojamas vietas.

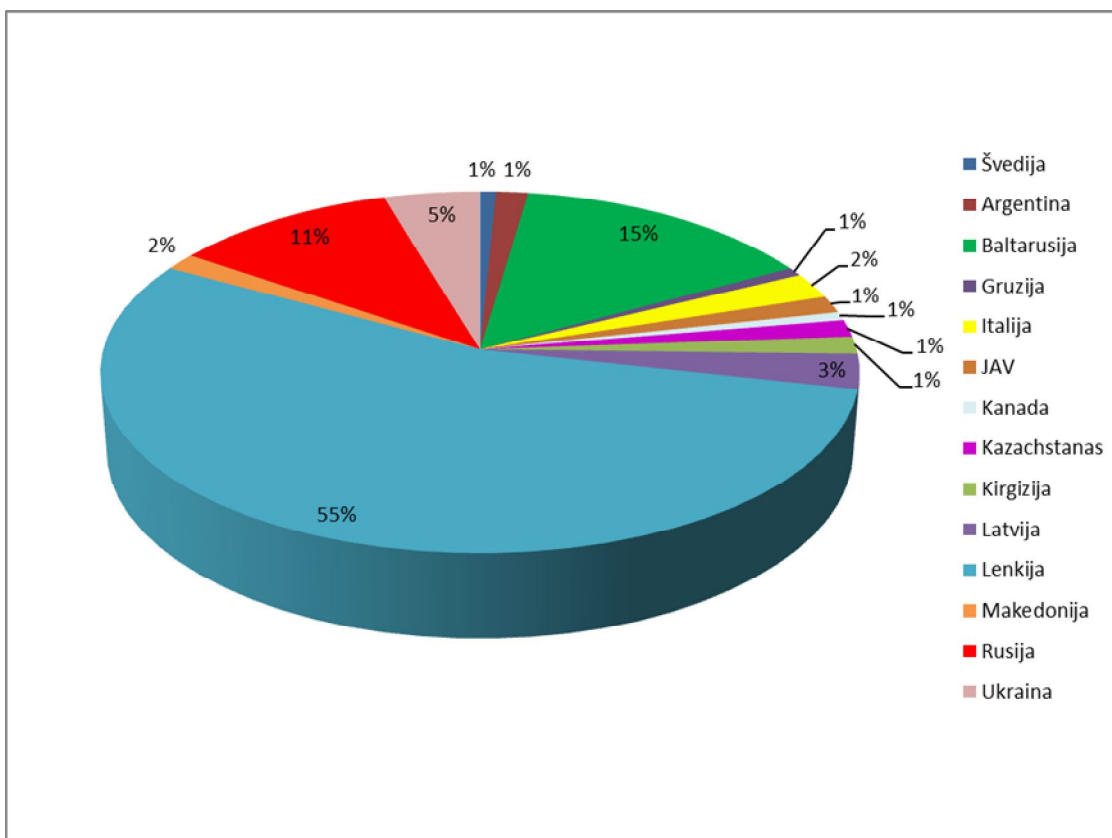
Kalbant apie užsienio lietuvių finansavimą taip pat pastebimi nežymūs pakeitimai. Jeigu anksčiau studijų stipendijos buvo skiriamos atsižvelgiant į studijų rezultatus, nuo 2012 metų šios stipendijos dydis nustatytas visiems vienodas, tačiau pritrūkus lėšų, pirmenybės tvarka teikiama geriau besimokantiems studentams. Taip pat pagriežtėjo kriterijai, norintiems gauti socialinę išmoką.

II. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių, studijuojančių arba jau baigusių studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose, apklausa

Bendra informacija apie respondentus

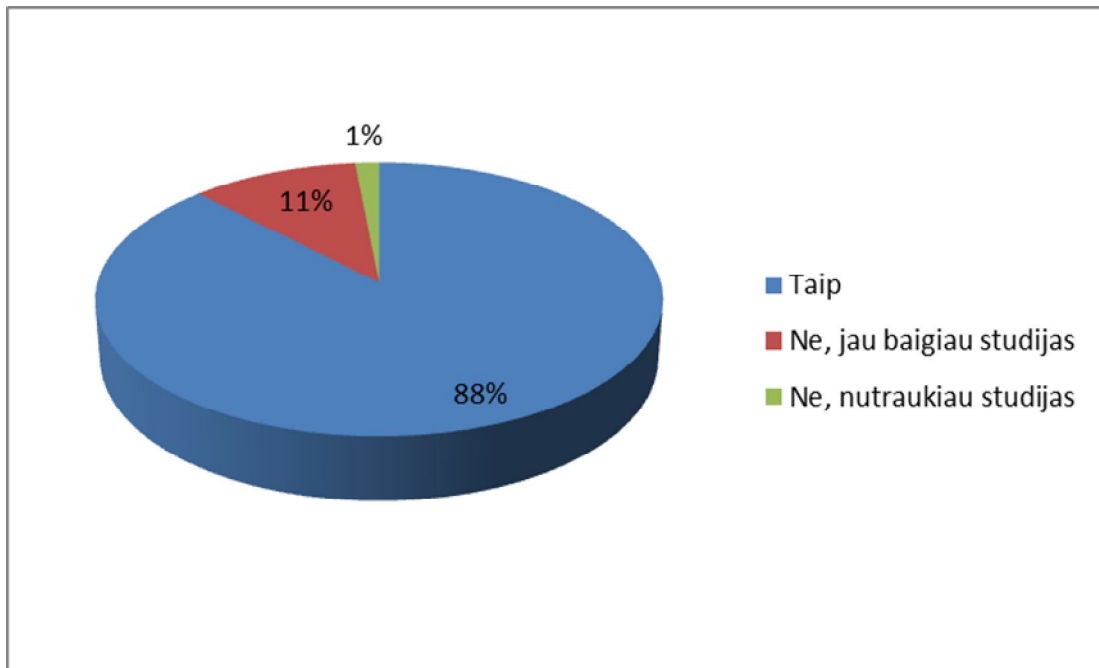
Iš viso į anketos klausimyną atsakė 130 respondentai. **Daugiausiai iš jų yra studentai, atvykę iš Lenkijos (55 proc.).** Kiti respondentai – iš Rusijos (11 proc.), Baltarusijos (15 proc.), Ukrainos (5 proc.), Latvijos (3 proc), Italijos, Makedonijos (po 2 proc.), Gruzijos, JAV, Kanados, Švedijos, Argentinos, Kazachstano, Kirgizijos (po 1 proc.) (žr. pav. 1).

Pav. 1 Respondentų pasiskirstymas pagal šalis

Didžioji respondentų dalis (119) šiuo metu gyvena Lietuvoje. Iš jų beveik visi (114) yra studentai. 14 iš visų apklaustųjų respondentų studijas jau baigė, ir tik 2 respondentai pasisakė, kad studijas teko nutraukti. Vienas iš jų, po studijų nutraukimo, išvažiavo į savo šalį, kitas - anketos pildymo metu dirbo Lietuvoje.

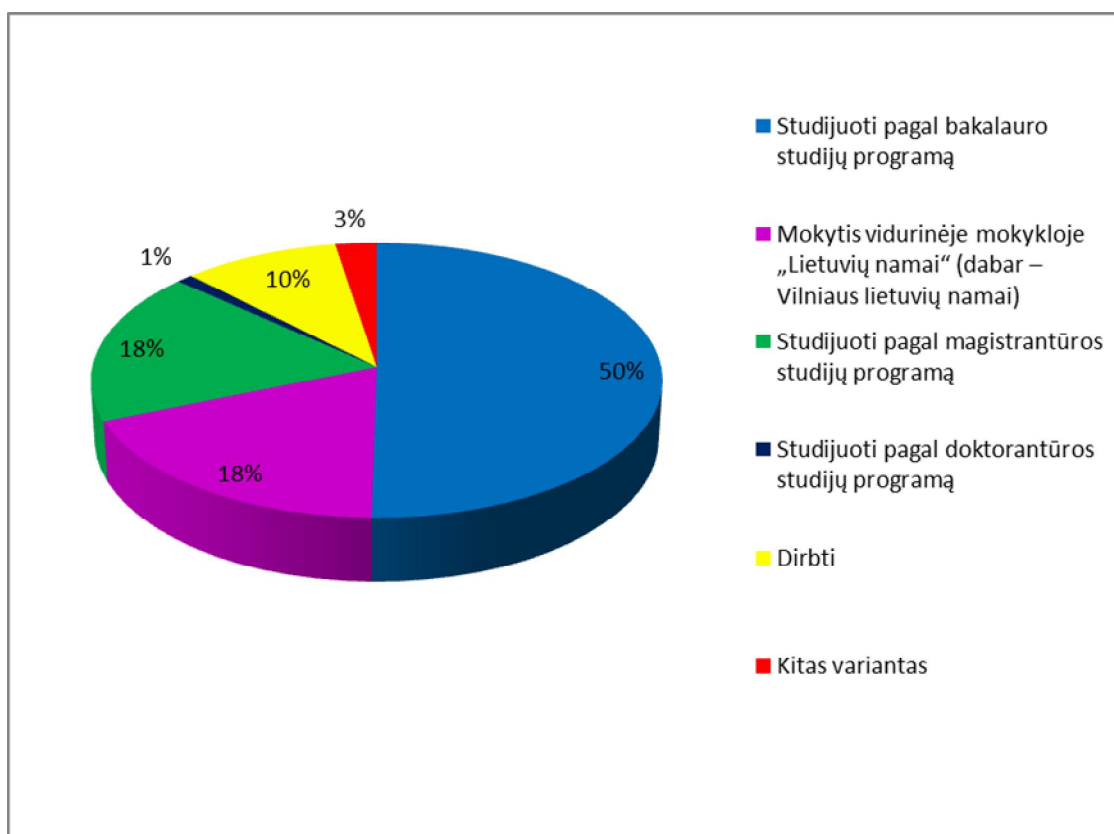
Pav. 2. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar šiuo metu studijuojate?“

Užsienio lietuvių kilmės studentų veiksmai po studijų Lietuvoje baigimo

Kalbant apie atvykimo į Lietuvą tikslą, daugiausia studentų nurodė, kad atvyko studijuoti pagal bakalauro studijų programą. 36 respondentai atvyko mokytis Vilniaus lietuvių namuose ir po šios mokyklos baigimo stojo į aukštąsias mokyklas. Dalis respondentų (35) pažymėjo daugiau negu vieną atsakymą, kas parodo, kad jų pasirinkimas studijuoti Lietuvoje yra siejamas su noru likti šalyje ilgesniam laikui – po bakalauro studijų baigimo tęsti studijas magistrantūroje (35 respondentų) ir vėliau integruotis į Lietuvos darbo rinką. (Pav. 3).

Pav. 3. Respondentų atvykimo į Lietuvą tikslas.

Užsienio lietuvių kilmės studentų atsakymai apie jų ateities planus pateikti lentelėje 4.

Lentelė 4. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių planai po studijų Lietuvoje baigimo

Respondento kilmės šalis	Grįšiu dirbti į savo šalį	Grįšiu tęsti studijas savo šalyje	Važiuosiu studijuoti į užsienį	Važiuosiu dirbti užsienyje	Tęsiu studijas Lietuvoje	Ieškosiu darbą Lietuvoje	Dar nežinau
Švedija*	-	-	-	-	-	-	-
Argentina	-	-	-	-	1	2	-
Baltarusija	4	0	1	1	7	9	-
Gruzija	-	-	-	-	-	-	1
Italija	1	-	-	-	-	2	1
JAV	-	-	-	-	-	2	-
Kanada	-	-	-	-	-	1	-
Kazachija	-	-	-	-	2	1	-
Kirgizija	-	-	-	-	2	1	-
Latvija	1	-	1	1	1	-	1
Lenkija	10	11	6	14	17	27	14
Makedonija	-	-	-	-	2	1	-
Rusija	1	1	2	1	8	7	-
Ukraina	-	-	1	2	-	5	-
Iš viso	17	12	11	19	40	58	17

*Švedijos lietuvis nepasirinko nei vieno iš siūlomų variantų. Jis pažymėjo, kad norėtų pritaikyti savo žinias versle tarp Lietuvos ir Švedijos.

Šios lentelės duomenys leidžia pamatyti studentų, atvykusių iš tam tikrų šalių tolimesnių planų tendencijas. Įdomu tai, kad lietuvių kilmės studentai iš JAV, Švedijos, Kanados besąlygiškai sieja savo ateitį su Lietuva. Tą patį galima pasakyti ir apie didžiąją dalį Rusijos ir Ukrainos studentų. Grįžti į savo gimtąją šalį dirbti arba studijuoti labiausiai linkę Lenkijos lietuviai. Tarp jų taip pat nemažai norinčių išvažiuoti į užsienį. Baltarusijos ir Latvijos studentai grįžtų į savo šalis dirbti, bet ne studijuoti.

Iš viso po studijų Lietuvoje baigimo 17 respondentų grįš dirbti į savo gimtąją šalį, 12 respondentų grįš tęsti studijas savo šalyje, o 6 pasirinko abu šiuos variantus. Į kitą užsienio šalį studijuoti išvažiuotų 11 užsienio lietuvių, o dirbti užsienio šalyse norėtų iš viso 19 studentų. Abu variantus pasirinko 6 užsienio lietuviai. Tačiau žymiai daugiau respondentų (40) planuoja ir toliau tęsti studijas Lietuvoje ir net 58 galvoja ieškotis darbo Lietuvoje. Iš jų 22 respondentai pasirinko abu variantus. Taip pat svarbu pastebėti, kad tik 3 respondentai savo ateitį sieja vien su užsieniu, kitų respondentų atsakymuose matomas neapsisprendimas, pavyzdžiui:

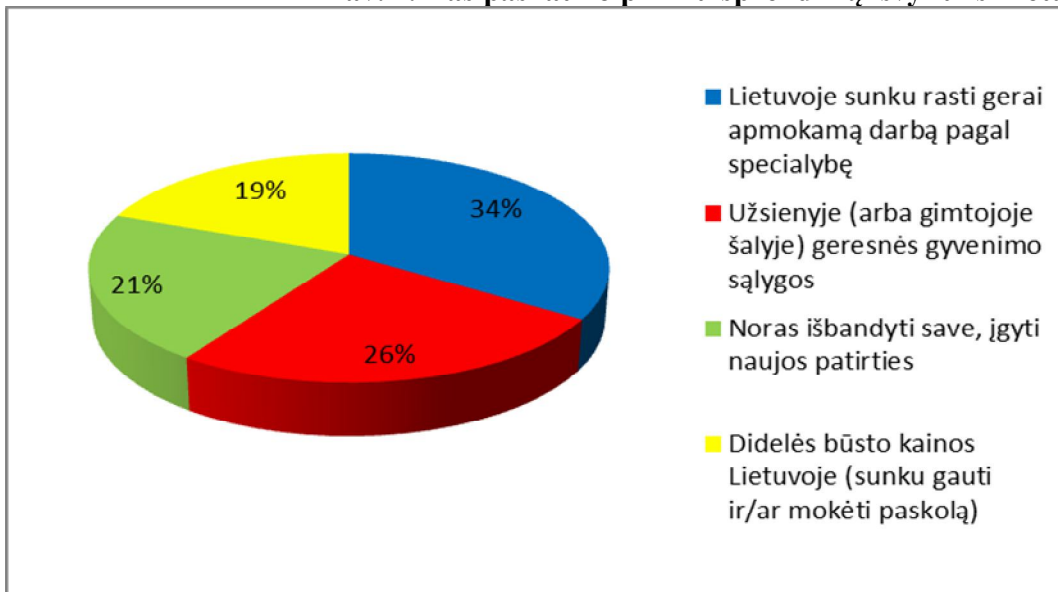
„Norėčiau tęsti magistratūros studijas Lietuvoje, tačiau kupina naujų išpūdžių neatsisakysčiau studijų ir kitoje Europos šalyje.“

„Mąstau apie magistratūros studijas Lietuvoje, tačiau greičiausiai norėsiu padirbti metus laiko užsienyje ir, galbūt, tuomet stoti į neakivaizdines magistratūros studijas.“⁵

Apibendrinant galima pasakyti, kad **daugiausia užsienio lietuvių kilmės studentų, atvykstančių studijuoti Lietuvos aukštosiose mokyklose yra lojalūs Lietuvai**, tačiau tam tikri veiksniai galėtų nulemti jų sprendimą grįžti į savo ar kurią nors kitą užsienio šalį. Šie veiksniai atsiskleidžia pačių respondentų parašytuose atsakymuose. Dažniausiai pasirinkti atsakymai pateikiami pav. 4.

⁵ Čia ir toliau pateiktuose respondentų atsakymuose kalba netaisyta.

Pav. 4. Kas paskatino priimti sprendimą išvykti iš Lietuvos?

Kalbant apie tarptautinę migraciją, draugų ir artimųjų buvimas užsienyje yra labai svarbus traukos veiksnys. Įdomu tai, kad **mažiausiai užsienio lietuvių studentų sprendimą palikti Lietuvą įtakoja socialinių tinklų buvimas gimtojoje arba užsienio šalyje.**

Vienas iš tyrimo uždavinių buvo išsiaiškinti, ką užsienio lietuvių kilmės studentai pabaigę studijas, daro toliau. Tačiau kalbėti apie šios dalies tyrimo reprezentatyvumą būtų sunku, kadangi iš atsakusiųjų į anketos klausimus tik 14 jau yra baigę studijas ir 2 nutraukė. Tačiau ši informacija atspindi atskirų žmonių nuomonę apie studijų Lietuvoje situaciją ir leidžia padaryti tam tikras išvadas.

Tik vienas iš 14 baigusiu studijas respondentų visai nedirba. 8 užsienio lietuviai dirba pagal įgytą Lietuvoje specialybę, o dar 3-jų buvusių studentų kai kurios atliekamos pareigos siejasi su ja ir tik 2 užsienio lietuviai prisipažino, kad dirba ne pagal specialybę.

10 iš 14 baigusiu studijas ir toliau gyvena Lietuvoje. Analizuojant kitų 4 atsakymus į klausimą, kas paskatino išvykti iš Lietuvos, matosi, kad svarbiausiais veiksniais tapo **geresnės gyvenimo sąlygos užsienyje** bei **daugiau galimybių rasti gerai apmokamą darbą**. Taip pat svarbu pastebėti, kad nei vienas iš atsakusiųjų, atvažiavę į Lietuvą, neturėjo pirminio noro išvykti į kitą šalį.

Kalbant apie faktorius, kurie paskatintų priimti sprendimą likti Lietuvoje visam laikui, daugiausiai užsienio lietuvių nurodė **gerėjančias galimybes susirasti gerai apmokamą darbą bei gerėjančią socialinę padėtį Lietuvoje**. Taip pat užsienio lietuviams gana svarbus nuosavo būsto įsigijimo klausimas. Keli respondentai pasiūlė savo atsakymo variantus:

„Grynas patriotizmas. Bet jausdama galimybių trūkumą svarstau išvykimą iš Lietuvos“

„Lietuvoje gyvenu jau seniai. Čia mano NAMAI.“

Apklaustos anketoje respondentai buvo prašomi atsakyti į klausimą, ar jie norėtų įsijungti į virtualų užsienio lietuvių, baigusių studijas Lietuvoje klubą, jei toks būtų sukurtas. **53 studentai atsakė, kad taip, 63 dar nežino, ar norėtų ir tik 10 tvirtai nusprendė, kad tokiam klube dalyvauti nenorėtų**. Tai leidžia teigti, kad toks klubas užsienio lietuviams, baigusiems studijas Lietuvoje, būtų įdomus.

Užsienio lietuvių kilmės studentų adaptacijos Lietuvoje problemos

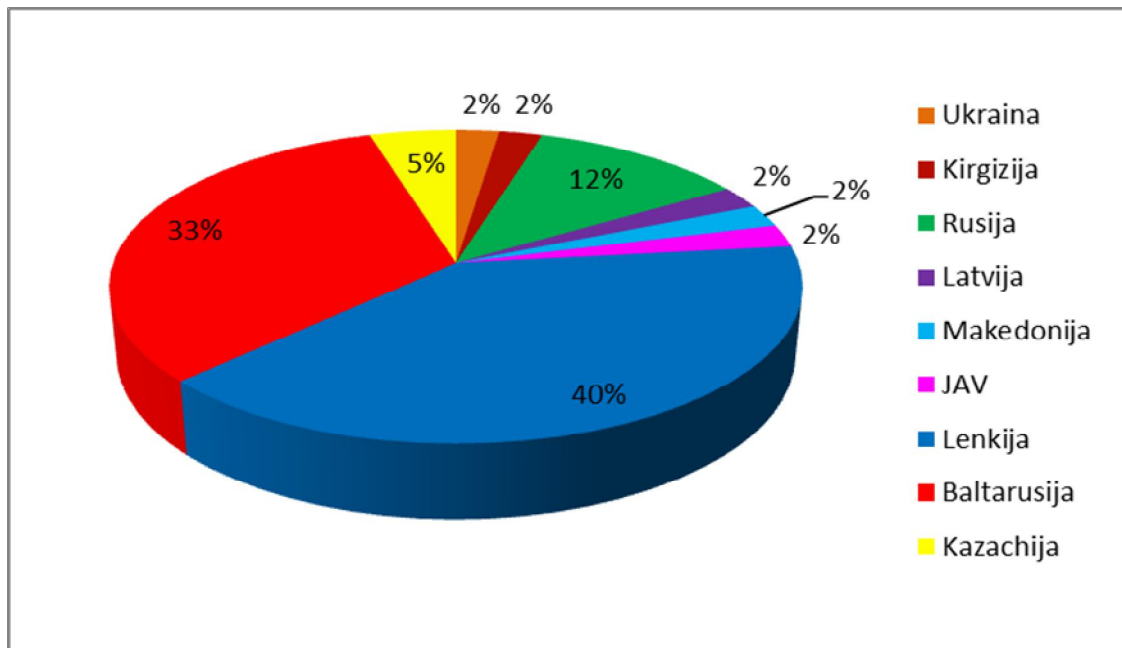
Kalbant apie sunkumus, su kuriais susiduria užsienio lietuviai, studijuojantys Lietuvoje, daugiausiai atsakiusiųjų pažymėjo **buitį (26,8 proc.) ir finansus (20,1 proc.)**. 31 užsienio lietuvis turėjo sunkumų dėl kalbos barjero, o 17 – patyrė diskriminaciją dėl užsienio kilmės. Svarbu pastebėti, kad 16 iš pasisakiusiųjų apie diskriminaciją – Lenkijos lietuviai, 1 – iš Baltarusijos. 13 studentų pasirodė per sunku gauti leidimą gyventi Lietuvoje. Tik 14 respondentų nurodė, kad su jokiais sunkumais nesusidūrė.

Taip pat užsienio lietuviai turėjo galimybę apklausoje įrašyti kitas savo problemas. Apibendrinant šiuos atsakymus galima išskirti tris pagrindines problemų grupes:

- **Problemos, susijusios su įgyto užsienyje išsilavinimo vertinimu Lietuvoje.** Studentams trūko žinių apie vertinimo sistemą. Taip pat buvo išsakyta nuomonė, kad pagal šią sistemą neteisingai vertinami užsieniečių pažymiai prieš priimant juos į Lietuvos aukštąsias mokyklas.
- **Problemos, susijusios su dokumentų tvarkymu Lietuvoje** – įstaigų darbuotojų nekompetentingumas dirbant su užsieniečiais, problemos dėl asmens kodo nebuvimo.
- Problemos, susijusios su įgytu mokykloje išsilavinimu. Pagrindiniai dalykai, kuriuose dalis užsienio lietuvių jaučia žinių trūkumą: matematika, anglų kalba, informatika, taip pat lietuvių kalba (ypač rašyba). Dalykų žinių trūkumais skundėsi studentai iš Baltarusijos, Rusijos, Kazachstano, Lenkijos. Dalis jų baigė Vilniaus lietuvių namus, kiti – mokyklas savo šalyse. Beveik visi šie studentai pažymėjo, kad lankytų išlyginamąjį kursą Lietuvoje. Iš viso šį kursą lankytų 42 studentai. Tai leidžia daryti prielaidą, kad susiduriančių su dalykų žinių trūkumais yra daugiau, negu apie tai pasisakiusių. Daugiausia išlyginamojo kurso lankytojų būtų iš Lenkijos (40 proc.) ir Baltarusijos (33 proc.). Iš Rusijos – 12 proc., Kazachijos – 5 proc., Ukrainos, Kirgizijos, Latvijos, Makedonijos ir JAV – po 2

proc. Pav. 5 pateikiamas norinčių lankyti išlyginamąjį kursą pasiskirstymas pagal šalis:

Pav. 5 Užsienio lietuvių, kurie lankytų išlyginamuosius kursus pasiskirstymas pagal šalis

Taip pat apklausoje buvo domimasi kiek respondentų dalyvauja Užsienio lietuvių kilmės studentų klubo veikloje. Nuolat dalyvauja/dalyvavo 17 apklaustųjų, o 57 pasisakė, kad dalyvauja kartais. Šiek tiek mažiau (50) žmonių išvis nedalyvauja klubo veikloje. Dalis respondentų nurodė, kad **jie norėtų dalyvauti klubo veikloje**, tačiau gyvena ir mokosi Kaune ir neturi galimybės atvažiuoti į klubo renginius, vykstančius Vilniuje.

Užsienio lietuvių kilmės studentų pasiūlymai dėl adaptacijos gerinimo

Užsienio lietuviai buvo prašomi pateikti savo pasiūlymus kaip pagerinti jų adaptaciją Lietuvoje. Jų atsakymus galima suskirstyti į keletą grupių:

- **Lietuvių kalbos žinių gerinimas bei kitų reikalingų gyvenant Lietuvoje gebėjimų ugdymas:**

„Organizuoti (nemokamus) lietuvių kalbos kursus Kaune. Aš baigiau vidurinę mokyklą Rusijoje. Buvo nelengva išmokti savarankiškai lietuvių kalbos. Ir tai liečia visą mano šeimą (brolis, seserys). Brolis, būdamas vyresnio amžiaus, ryžosi mokytis kolegijoje tik dabar, nes kalbėti moka, o rašyti jam sunku, nes kolegijoje reikia atlikti įvairius darbus(rašyti). Aš pati vis dar darau daug klaidų. Seserys išvyko mokytis į Sankt-Peterburgą. Kalbėti moka, o rašyti - gan prastai“

„Sudaryti geresnes sąlygas mokytis lietuvių kalbą“;

„daugiau projektų, kurių tikslas palengvinti studentų adaptaciją: pvz. lietuvių kalbos kursai, investavimo Lietuvoje pagrindai, kaip gauti leidimą nuolat gyventi ir pan.“

„Manau daugumai užsienio lietuvių studentų adaptacija yra pakankamai sėkminga, išskyrus tuos atvejus, kuomet žmogus atvykęs nemoka kalbos, tačiau tai tikrai ne problema, tuomet tokiems reiktų suteikti nemokamus lietuvių kalbos kursus ir, galbūt, išlyginamuosius kursus. Tačiau dauguma užsienio lietuvių, norinčių studijuoti Lietuvoje, jau anksčiau atvažiuoja į "Lietuvių namų" mokyklą esančią Vilniuje, kurioje ir išmoksta kalbos.“

„Skatinimas mokytis kalbos bei kultūros“

„Efektyvūs, nebrangūs (o geriau nemokami) lietuvių kalbos kursai“

„Kiekvienu atveju atskirai. Man asmeniškai labai trūko lietuvių kalbos pamokų. Privačiai mokytis kalbos neturėjau galimybės. Viską dariau ir darau savarankiškai. Lietuvių kalbos pamokos praverstų ir dabar (bet tai kainuoja). Gyvenu Kaune, apie nemokamus kursus negirdėjau. Žinau, Vilniuje kursai yra organizuojami įvairiose institucijose (pvz: Tautinių Bendrijų namai ir kt.). Nelengva yra atlikti įvairius darbus (lietuvių kalba). Universitete prisipažinti nelabai norisi, dėstytojais atrodo supratingi, bet

esi „įsitempęs“, nes reikia atlikti darbus. Kursiokai tą patį darbą atlieka greičiau. Visus darbus (klaidas) nešu patikrinti lietuvių kalbos mokytojai (tai irgi kainuoja). Su tais pačiais sunkumais susiduria ir mano brolis, jis sako: visi, kurie baigė lietuviškas mokyklas, darbus padaro greičiau, o man reikia nemažai pavargti, neišlaikai egzamino, susidaro skolos ir pan.“

„Tiksliai nežinau, bet jeigu būtų įmanoma, tai rengti įvairius profesinės veiklos kursus, po kurių galima būtų gauti atestatą, liudijantį apie kvalifikacijos įsigijimą, kuri galima būtų panaudoti ieškant darbo ar tobulinant savo įgūdžius.“

- **Institucinių problemų sprendimas:**

„Priimti dvigubą pilietybę“

„Keisti tvarką tokiose įstaigose kaip bankai, sveikatos centrai, klinikos, tam, kad kilus reikalui, nereiktų kiekvieną kartą susidurti su išsprogusiomis akimis ir „specialistų“ kvalifikacijos trūkumu aptarnaujant užsieniečius.“ (?)

„Supaprastinti sąlygas leidimo laikinai gyventi Lietuvoje gavimui. Padidinti stipendiją“.

„Suteikti pilną informaciją apie leidimo gyventi Lietuvoje gavimo ypatumus, suteikti socialines garantijas.“

„Užsienio lietuvių adaptacijos sėkmingumo padidinimui reiktų ieškoti būdų, kaip supaprastinti leidimo gyventi gavimo procedūrą, nes ši procedūra ne tik brangiai kainuoja, bet yra ir labai sudėtinga, dėl ko kai kuriems studentams tenka nutraukti studijas ir grįžti į savo gimtąją šalį.“

„Visos sistemos turėtų leisti įrašyti nelietuvišką asmens kodą! Kasmet kyla tos pačios problemos.....“

„Visų pirma priimti ir įvertinti adekvačiai užsienio šalių egzaminų atestatus“.

„Sukurti vientisą ir kuo teisingesnį, objektyvesnį rezultatų vertinimo būdą moksleiviams, atvykusiems iš užsienio.“

„Biurokratijos mažinimas. Bėgioti penkis kartus į tą pačią vietą sėkmingai malšina norą užsiimti rimtesne veikla.“

„Supaprastinti pažymių vertimą ir stojimo procesą baigusiems vidurinę mokyklą užsienyje.“

„sumažinti biurokratiją susijusią su leidimais gyventi, gyvenamosios vietos deklaravimu etc.“

„Po pirma reikėtų TINKAMAI įvertinti užsienio lietuvių išsilavinimą, nes Lenkijos vidurinės mokyklos paruošia daug geriau studijoms, nei Lietuvos, o perskaičiuojant pažymius iš Lenkijos abiturų egzamino balai atimami.“

„Reikėtų daugiau skleisti informacijos. Tiek stojant, tiek dėl stipendijos domėjaisi pati, o informacijos gauti sunku. Beje, informacija apie kvotinę vietą radau visiškai atsitiktinai žurnale "Kur stoti" VU stojimo tvarkos aprašyme. O kai skambinau paklausti Švietimo skyriuje bei LAMA, niekas negalėjo pateikti informaciją, ar tikrai man tai priklauso.“

„palikti kvotinę vietą tiems moksleiviams, kurie tikrai norėtų stoti į Lietuvos universitetus, nes yra kalbos barjeras ir žinių, taip pat, vaikams sunku mokytis ne gimtąją kalbą ir lygint juos su vietiniais lietuviais yra absurdas; tada valstybė demotyvuoja gyventi Lietuvoje.“

„Plačiau ir detaliau pateikta informaciją dėl pačių studijų“

- **Užsienio lietuvių integracija į Lietuvos jaunimo veiklą:**

„Daugiau bendrų projektų su Lietuvos studentais“

„Adaptacija priklauso nuo paties studento noro adaptuotis. Manau, tam labai padeda aktyvus dalyvavimas įvairiose programose, klubuose, ne vien tik užsienio lietuvių, bet ir studentų atstovybėse, dalyvavimas Erasmus programoje ir pan., Reikia daugiau socializuotis su kolegomis bendrakursiais, bendradarbiais ir pan., plėsti savo pažinčių ratą.“

„Manau, kad sėkmingiausiai adaptacija vyksta dėl kontakto su vietiniais ir įsijungimo į jų veiklą.“

- **Lietuvos visuomenės neigiamo požiūrio į užsienio lietuvius keitimas:**

„Gerai būtų, kad Lietuvos žmonės mus nustotų vadint lenkais, labai man nepatinka, ir aš jau prisiklausiau užtenkamai to, tiek dėstytojai, dekanas, prodekanas, studentai kurse, vadina mus lenkais, iš viso nedašyla iki galvų lietuviams Lietuvos, kad pilietybė ir tapatybė yra du skirtingi dalykai, ir užtai mes studentai kaip atvykštam į Lietuvą iš kitos valstybės, tai sunku net klausyt, kaip mus vadina, ir automatiškai mes tampam atstumti, kitaip į mus žiuri visi, labai lietuviai, galiu pasakyti, yra nacionalistai, neadaptuoja kitų žmonių, atvykusių iš kitų valstybių, užtai sėkmingesnei adaptacijai būtų pripažinimas mūsų kaip savus, o ne svetimus žmones, mes Seinuose ar Punske priimam labai nuoširdžiai atvykusius žmones iš Lietuvos, o mus lenkais vadina, tai reikia turėt sąžinės taip sakyti, aš jau 7 metus gyvenu Lietuvoje ir negaliu niekaip išaiškinti žmonėms, kad mes ne LENKAI, o LIETUVIAI, bet aš baigus mokslus ir taip važiuosiu į kitą šalį, nes nebegalima to apsiklausti iš visų pusių, ir dėl to sunku adaptuotis.“

„Neskirstyti į užsienio lietuvius.“

„Reikėtų supažindinti Lietuvos visuomenę, ypač jaunimą, su užsienio lietuvių gyvenimo aktualijomis, skatinti tarpusavio bendradarbiavimą įvairių projektų rėmuose, rengti tarpusavio diskusijas, konferencijas ir kt.“

„Keisti Lietuvos visuomenės požiūrį į užsienio lietuvius.“

„Taip pat reikia keisti Lietuvos lietuvių mentalitetą, informuoti juos apie tai, kad šimtai tūkstančių lietuvių gyvena užsienyje, dažnai nuo pat gimimo.“

„Supažindinti Lietuvos piliečius ir visas jos įstaigas su mūsų Lenkijos lietuvių situacija, kad nekiltu problemų darbe, ar praktikoje, pvz. ligoninėse.“

„Teikti daugiau informacijos Lietuvos gyventojams apie gyvenančius lietuvius kitose šalyse.“

„Labiau paruošti pačius Lietuvos gyventojus bendravimui su atvykusiais užsienio lietuviais.“

- **Pasiūlymai dėl užsienio lietuvių, gyvenančių Lietuvoje bendros veiklos**

„Reiktų dar vieno užsienio lietuvių centro Kaune (ir, galbūt, dar kituose miestuose, į kuriuos lietuviai atvažiuoja studijuoti), nes labai sunku pakelti socialinę izoliaciją atvykus, ypač per šventes, ilguosius savaitgalius, kai vietiniai studentai išvažiuoja pas

tėvus. Užsienio lietuvių studentų bendrabutis Kaune išvis būtų fantastika - labai padėtų sukurti naminę aplinką.“

„Kaip ir buvo anksčiau organizuoti susitikimus, ekskursijas, diskusijas. Manau būtų veiksminga mentorystės programa: užsienio lietuviai, jau studijuojantys Lietuvoje gauna savo globon pirmakursį. Susitinka, pakalba, papasakoja apie universitetą, miestą, veiklas ir pan.“

„Aktyvinti studentų kultūrinį, socialinį spektrą“

- **Socialinių sąlygų gerinimas**

„padidinti stipendiją“

„socialinės sąlygos; platesnės įsidarbinimo galimybės; gerai apmokamas darbas.“

„Pagalbą studentams ieškant darbą (vasarai, bet taip pat ir nuolatinį)“

Pasitaiko ir nuomonių, kad užsienio lietuvių adaptacija priklauso nuo pačių studentų, o visi daromi veiksmai, siekiant jiems padėti yra tinkami:

„Žmogus, norintis sėkmingai atsirasti Lietuvoje, tarp lietuvių, gimusių savo tautos šalyje, turi pakankamai lengvai visiems prieinamos informacijos apie studijas, gyvenimą Lietuvoje.“

„Adaptacija yra tinkama, veikla tikslinga. Klaidinga sakyti, kad užsienio lietuvių situacija yra problemiška.“

Išvados ir rekomendacijos

Atlikus užsienio lietuvių kilmės studentų apklausą paaiškėjo, kad **dažniausiai užsienio lietuviai, važiuodami studijuoti Lietuvoje, planuoja šalyje pasilikti ilgam ir yra pakankamai motyvuoti integruotis į Lietuvos visuomenę.** Tačiau tam tikri faktoriai gali paskatinti jų sprendimą grįžti į savo šalį arba išvažiuoti į užsienį. Iš esmės tai atitinka tarptautinės migracijos vadinamąjį „stūmos-traukos modelį“, pagal kurį pagrindinis veiksnys, skatinantis migraciją – skirtumai tarp šalių, kurie dažniausiai pasireiškia tarp Šiaurės ir Pietų, Rytų ir Vakarų valstybių. Kalbant apie šių veiksnių pobūdį, reikia pastebėti, kad daugiausiai užsienio lietuvių sprendimą įtakoja ekonominės naudos siekimas, o artimųjų ir draugų buvimas užsienyje beveik neturi tam įtakos. Vienas iš šios problemos sprendimo būdų galėtų būti įvairių projektų, padedančių užsienio lietuviams integruotis į Lietuvos darbo rinką įgyvendinimas, ypač po jų studijų baigimo.

Tarp problemų, su kuriomis susiduria užsienio lietuviai studijų Lietuvoje metu dominuoja **buitis ir finansai.** Užsienio lietuviai susiduria su problemomis valstybinėse įstaigose, bankuose dėl užsienio valstybės piliečio asmens kodo, arba jo neturėjimo (kaip, pavyzdžiui, Rusijoje). Taip pat studentai jaučia lietuvių kalbos ir kitų mokymosi dalykų žinių trūkumas. Nors prieš stojant į Lietuvos aukštąsias mokyklas užsienio lietuviai privalo išlaikyti lietuvių kalbos įskaitą ne žemiau nei B2 lygiu, daliai studentų, jau gyvenant Lietuvoje, jų kalbos lygis pasirodo nepakankamas. **Pastebimas išlyginamųjų kursų, skirtų užpildyti studentų, baigusią studijas užsienyje, žinių spragas, atsiradusias dėl ugdymo programų skirtumo, poreikis.** Labiausiai reikėtų atkreipti dėmesį į lietuvių kalbos, ypač rašybos dėstymą, tačiau taip pat būtų reikalingos matematikos, anglų kalbos mokymosi grupės.

Turėtų kelti susirūpinimą ir užsienio lietuvių iš Lenkijos įvardinta **diskriminacijos dėl jų užsienio kilmės problema.** Tai galėtų būti susiję su istoriškai susiformavusiais Lenkijos ir Lietuvos santykiais. Šią problemą būtų galima spręsti

skleidžiant informaciją apie Lenkijos lietuvių bendruomenę Lietuvos žiniasklaidoje, akcentuojant šios bendruomenės veiklą, susijusią su lietuviybės puoselėjimu.

Lentelių ir paveikslų sąrašas

Lentelė 1. Būtinasis lietuvių kalbos mokėjimo lygis, stojant į Lietuvos aukštąsias mokyklas	7
Lentelė 2. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių, pretenduojančių į socialinę išmoką 2012 m., kriterijai	10
Lentelė 3. Studijų stipendijų pasiskirstymas pagal studijų rezultatus iki 2012 m.....	10
Lentelė 4. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių planai po studijų Lietuvoje baigimo..	16
Pav. 1 Respondentų pasiskirstymas pagal šalis	13
Pav. 2. Respondentų atsakymai į klausimą: „Ar šiuo metu studijuojate?“	14
Pav. 3. Respondentų atvykimo į Lietuvą tikslas.....	15
Pav. 4. Kas paskatino priimti sprendimą išvykti iš Lietuvos?.....	18
Pav. 5 Užsienio lietuvių, kurie lankytų išlyginamuosius kursus pasiskirstymas pagal šalis	21

Šaltinių sąrašas

A. Sipavičienė, V. Gaidys, M. Dobrynina. Grįžtamoji migracija: teorinės išvalgos ir situacija Lietuvoje. Tarptautinė migracijos organizacija, Socialinių tyrimų institutas, Vilnius, 2009.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 25 d. įsakymu Nr. V-734 patvirtintas „Valstybės paramos išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių vaikų, vaikaičių, provaikaičių studijoms Lietuvos aukštosiose mokyklose skyrimo tvarkos aprašas“ // Valstybės žinios. 2012, Nr. 51-2552.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. V-700 „Dėl išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių vaikų, vaikaičių, provaikaičių studijų“ // Valstybės žinios. 2012, Nr.: 48-2363.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. ĮSAK-376 patvirtintas „Pašalpų lietuvių kilmės užsieniečiams, studijuojantiems Lietuvos aukštosiose mokyklose, mokėjimo ir atsiskaitymo už skirtas lėšas tvarkos aprašas“. // Valstybės žinios. 2006, Nr. 30 -1055.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. kovo 28 d. įsakymu Nr. V-551 patvirtintas „Užsienio šalių institucijose išsilavinimą įgijusių asmenų konkuravimo dėl priėmimo į Valstybės finansuojamas studijų vietas tvarkos aprašas“ // Valstybės žinios 2012, Nr.: 41 -2002.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. vasario 29 d. nutarimas Nr.212 „Dėl išsilavinimo ir kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu ir įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, pripažinimo tvarkos aprašo“ // Valstybės žinios. 2012, Nr.29-1290.

Tyrimas „Užsienyje gyvenančių lietuvių studijos šalies aukštosiose mokyklose“, VŠĮ „Piliетinio ugdymo institutas, 2008 m.

Priedas 1. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių apklausos anketa

Gerbiami užsienio lietuviai, studijuojantys ar jau baigę studijas Lietuvoje, Užsienio lietuvių švietimo centras bendradarbiaudamas su Švietimo ir mokslo ministerija vykdo apklausą apie Jūsų studijų Lietuvoje patirtį. Šios apklausos tikslas - išsiaiškinti užsienio lietuvių studentų problemas, su kuriomis susiduriama studijų metu, jų ateities planus.

Jūsų atsakymai padės tobulinti programas, skirtas užsienio lietuvių studentams.

Apklausa yra anoniminė, joje neprašoma pateikti duomenų, kurie leistų Jus identifikuoti kaip konkretų asmenį. Apklauskos rezultatai bus skelbiami tik apibendrinta forma.

Iš anksto dėkojame už skirtą laiką.

1. Šalis, iš kurios atvykote į Lietuvą (*Prašome įrašyti*)

2. Koks atvykimo į Lietuvą tikslas? (*Galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymą*)

- a. Mokytis vidurinėje mokykloje „Lietuvių namai“ (dabar – Vilniaus lietuvių namai)
- b. Studijuoti pagal bakalauro studijų programą
- c. Studijuoti pagal magistrantūros studijų programą
- d. Studijuoti pagal doktorantūros studijų programą
- e. Dirbti
- f. Kita _____

3. Ar šiuo metu studijuojate?

- a. Taip
- b. Ne, jau baigiau studijas
- c. Ne, nutraukiau studijas

4. Ką planuojate veikti po studijų baigimo? (*Galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymą*)

- a. Tęsiu studijas Lietuvoje
- b. Ieškosiu darbo Lietuvoje
- c. Grįšiu į savo gimtąją šalį tęsti studijas
- d. Grįšiu į savo gimtąją šalį dirbti
- e. Važiuosiu į užsienį studijuoti
- f. Važiuosiu į užsienį dirbti
- g. Dar nežinau

h. Kita _____

5. Kokia Jūsų esamų (buvusių) studijų sritis? (Galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymą)

- a. Biomedicinos mokslai (krypčių grupės: medicina ir sveikata, gyvybės mokslai, žemės ūkis ir veterinarija)
- b. Fiziniai mokslai (krypčių grupės: gamtos mokslai, matematika ir kompiuterių mokslai)
- c. Technologijos mokslai (krypčių grupės: inžinerija, technologijos)
- d. Socialiniai mokslai (krypčių grupės: socialinės studijos, teisė, verslas ir vadyba, komunikacija, švietimas ir ugdymas)
- e. Humanitariniai mokslai (krypčių grupės: filologija, istorija, filosofija, teologija ir kultūros studijos)
- f. Menai (meno studijos)

6. Kaip sužinojote apie galimybę studijuoti Lietuvoje? (Galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymą)

- a. Per krašto lietuvių bendruomenę
- b. Mokykloje, kurioje mokiausi
- c. Per draugus (pažįstamus)
- d. Atsitiktinai internete
- e. Kryptingai ieškojau informacijos
- f. Kita _____

7. Su kokiais sunkumais susidūrėte studijų metais (ypač pirmais)? (Galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymą)

- a. Sunku gauti leidimą gyventi Lietuvoje
- b. Kalbos barjeras
- c. Diskriminacija dėl užsienio kilmės
- d. Finansai
- e. Buitis (pavyzdžiui, gyvenimo sąlygos, gydymas)
- f. Tam tikrų studijų dalykų žinių trūkumas (Išvardinkite eilutėje žemiau)
- g. _____

8. Ar lankytumėte išlyginamuosius kursus, skirtus užsienio lietuvių kilmės studentams, kurių tikslas - panaikinti skirtumus tarp mokymo programų Jūsų gimtojoje šalyje ir Lietuvoje? (pvz. lietuvių kalbos, istorijos, chemijos)

- a. Taip, lankyčiau
- b. Ne, išlyginamasis kursas man nereikalingas

9. Kokią gaunate (gavote) paramą iš Lietuvos valstybės?

- a. Finansinė parama (Valstybinis studijų fondas, anksčiau - Užsienio lietuvių rėmimo centras)
- b. Kvotinė vieta stojant į Lietuvos aukštąsias mokyklas
- c. Negavau jokios paramos

- d. Nežinojau apie teikiamą paramą
- e. Kita _____

10. Ar dalyvaujate (dalyvavote) Užsienio lietuvių studentų klubo veikloje?

- a. Nežinau, kad toks klubas yra
- b. Taip, nuolat dalyvauju (dalyvaudavau) klubo renginiuose
- c. Taip, kartais dalyvauju (dalyvaudavau)
- d. Nedalyvauju (nedalyvaudavau)
- e. Kita _____

11. Ar dirbate pagal įgytą Lietuvoje specialybę/kvalifikaciją?

- a. Taip
- b. Dirbu ne pagal specialybę
- c. Visai nedirbu
- d. Kai kurios mano atliekamos pareigos atitinka įgytą specialybę

12. Kaip Jūsų dabartinis gyvenimas susijęs su Lietuva? (Galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymą.)

- a. Gyvenu/ mokausi/ dirbu Lietuvoje
- b. Įsijungiu į lietuvių bendruomenės veiklą
- c. Puoselėju lietuvišką kultūrą
- d. Ateityje norėčiau investuoti Lietuvoje
- e. Mokau savo vaikus lietuvių kalbos
- f. Nuolat domiuosi situacija Lietuvoje
- g. Kita _____

13. Kas paskatino priimti sprendimą išvykti iš Lietuvos? (Atsako asmenys, kurie išvyko į užsienį po studijų Lietuvoje. Galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymą.)

- a. Iš pat pradžių planavau po studijų baigimo Lietuvoje išvykti į užsienį (arba gimtąją šalį)
- b. Lietuvoje sunku rasti gerai apmokamą darbą pagal specialybę
- c. Didelės būsto kainos Lietuvoje (sunku gauti ir/ar mokėti paskolą)
- d. Užsienyje (arba gimtojoje šalyje) geresnės gyvenimo sąlygos
- e. Noras studijuoti užsienyje (arba gimtojoje šalyje)
- f. Noras dirbti užsienyje (arba gimtojoje šalyje)
- g. Noras gauti užsienio šalies pilietybę
- h. Noras išbandyti save, įgyti naujos patirties
- i. Dauguma draugų/artimųjų gyvena užsienyje (liko gimtojoje šalyje)
- j. Kita _____

14. Kas Jus paskatintų grįžti į Lietuvą visam laikui? (Atsako asmenys, kurie išvyko į užsienį po studijų Lietuvoje. Galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymą.)

- a. Gerėjanti socialinė padėtis Lietuvoje
- b. Noras tęsti studijas Lietuvoje
- c. Gerėjančios galimybės susirasti gerai apmokamą darbą
- d. Galimybės įsigyti nuosavą būstą
- e. Noras vaikus ugdyti Lietuvoje
- f. Asmeninis kvietimas dirbti pagal įgytą specialybę
- g. Noras kitoje šalyje įgytas žinias perteikti Lietuvoje
- h. Kita _____

15. Ar norėtumėte įsijungti į užsienio lietuvių studentų, baigusių studijas Lietuvoje, virtualų klubą, jei toks būtų sukurtas?

- a. Taip
- b. Ne
- c. Nežinau

Pasirinkę atsakymą „Taip“, jeigu norite, įrašykite savo el. pašto adresą:

16. Ką reikėtų keisti, kad užsienio lietuvių studentų adaptacija Lietuvoje būtų sėkmingesne?

17. Jūsų lytis

- a. Vyras
- b. Moteris

18. Jūsų amžius (Prašome įrašyti)
